

F. t. l. om dødkriterium m.v.

Lovforslag nr. L 173. Fremsat den 18. januar 1990 af Inger Stilling Pedersen (KRF), Lysholm Christensen (KRF), Glønborg (KRF) og Kofod-Svendsen (KRF)

Forslag

til

Lov om dødkriterium og transplantation m.v.

Kapitel 1

Beskyttelse af døende og døde

Dødkriterium

§ 1. Døden anses for indtrådt hos en person, når hjerte-, åndedræts- og hjernefunktionen er uigenkaldeligt ophørt.

Behandling af personer, hvis hjerne uigenkaldeligt er ophørt med at fungere

§ 2. Når det er konstateret, at hjernefunktionen er uigenkaldeligt ophørt, og den i § 3 nævnte attest foreligger, bringes alle foranstaltninger, der har til formål at forlænge dødsprocessen, til ophør. For personer, der er tilmeldt det i kapitel 3 nævnte organdonorregister, kan de i 1. pkt. nævnte foranstaltningers ophør udsættes, dog maksimalt i 48 timer.

Konstatering af, at hjernen uigenkaldeligt er ophørt med at fungere

§ 3. Når hjernefunktionen er uigenkaldeligt ophørt, udstedes en attest på, at hjernen er holdt op med at fungere. Attesten skal udfærdiges af en læge og indeholde dokumentation for forudgående sygdom eller ulykke, som med overvejende sandsynlighed har bevirket ophøret af hjernefunktionen, og for, at der ikke længere er ilttilførsel til hjernen.

Stk. 2. Attesten udfærdiges på grundlag af undersøgelser foretaget af to læger, som ikke kan antages at have interesse i et bestemt udfald af undersøgelserne. Undersøgelsesresultater, røntgenoptagelser m.v. skal bilægges attesten.

Stk. 3. Sundhedsministeren fastsætter nærmere regler for udstedelsen af attesten.

Konstatering af dødens indtræden

§ 4. Når døden er indtrådt, udstedes på grundlag af et ligsyn en attest (dødsattest), jf. lov om ligsyn m.v.

Kapitel 2

Transplantation

§ 5. Fra en person, som har meddelt skriftligt samtykke hertil, kan væv og andet biologisk materiale udtages i den pågældendes levende live til behandling af sygdom eller legemsskade hos et andet menneske.

Stk. 2. Samtykke kan meddeles af den, der er fyldt 18 år. Såfremt ganske særlige grunde taler derfor, kan indgreb dog foretages med samtykke fra en person under 18 år, når samtykket er tiltrådt af forældremyndighedens indehaver.

Stk. 3. Inden samtykke meddeles, skal den pågældende af en læge have modtaget oplysning om indgrebets beskaffenhed og følger samt om risikoen ved indgrebet. Lægen skal forvisse sig om, at den pågældende har forstået betydningen af de meddelte oplysninger.

Stk. 4. Indgrebet må kun finde sted, såfremt det efter sin art og samtykkegiverens helbreds-tilstand kan foretages uden nærliggende fare for den pågældende person.

§ 6. Når hjernefunktionen er uigenkaldeligt ophørt hos en person, der er registreret som organdonor, jf. kapitel 3, kan der fra den pågældende udtages væv og andet biologisk materiale til behandling af sygdom eller legemsskade hos et andet menneske eller til videnskabelig brug i overensstemmelse med den pågældendes bestemmelse herom.

§ 7. Udtagelse af væv m.v. efter §§ 5-6 må kun foretages af læger, der er ansat på sygehuse eller lignende institutioner, og som Sundhedsstyrelsen har godkendt dertil. Dette gælder dog ikke i tilfælde, hvor en person i medfør af § 8 har truffet bestemmelse om anvendelse af sit lig til videnskabelig brug.

Stk. 2. Indgreb efter § 6 må ikke foretages af de læger, der har behandlet donor under dennes sidste sygdom eller har konstateret ophør af hjernefunktionen hos donor.

Stk. 3. Indgreb efter § 6 må ikke finde sted, såfremt der skal foretages retslægeligt ligsyn eller retslægelig obduktion, medmindre indgrebet må antages at være uden betydning for resultatet af undersøgelsen.

Kapitel 3

Regler om et organdonorregister

§ 8. Registrering af organdonorer sker i et donorregister, der oprettes og drives af Sundhedsministeriet. Tilmelding skal ske skriftligt på en særlig blanket. Der skal i registret optages oplysninger om navn, adresse, CPR-nummer og om, hvorvidt den pågældende donor stiller sine organer til rådighed for behandling af sygdom eller legemsskade hos et andet menneske eller til videnskabelig brug eller til begge formål.

Stk. 2. I registret optages samtidig oplysninger om navn, adresse og CPR-nummer på den pågældende persons nærmeste pårørende, såfremt de er underrettet om, at personen er registreret som donor.

Stk. 3. Enhver, som er fyldt 18 år, kan tilmelde sig registret. Personer, der er fyldt 15 år, kan tilmelde sig registret med tilladelse fra forældremyndighedens indehaver. Børn under 15 år

kan af forældremyndighedens indehaver tilmeldes registret, men denne tilmeldelse bortfalder automatisk, når barnet fylder 15 år. De tilmeldingsberettigede kan til enhver tid tilbagekalde tilmeldelsen.

§ 9. Sundhedsministeren tager i samarbejde med Det Ethiske Råd skridt til en løbende oplysning af befolkningen om organdonorregistret.

Straffebestemmelser

§ 10. Den, der yder betaling for, at en person lader sig registrere som donor, straffes med bøde eller hæfte. På samme måde straffes den, som yder betaling for afgivelse af organer m.v. af menneskelig oprindelse, eller som på anden måde mod betaling sætter sig i besiddelse af sådanne organer m.v.

Stk. 2. Den, der udtager væv og andet biologisk materiale til behandling af sygdom eller legemsskade, uden at lovens betingelser herfor er opfyldt, straffes med bøde, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning.

Stk. 3. I forskrifter, der udstedes i medfør af loven, kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelserne i forskrifterne.

Ikrafttrædelsesbestemmelser

§ 11. Loven træder i kraft den 1. juli 1990.

Stk. 2. Samtidig ophæves lov nr. 246 af 9. juni 1967 om udtagelse af menneskeligt væv m.v.

§ 12. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som de særlige færøske og grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Lovforslagets hovedformål er at sikre, at samfundet respekterer det enkelte menneskes ret til at bestemme over sin egen krop, herunder også retten til at stille sine organer til rådighed for andre.

Formålet opfyldes ved:

- 1) at fastslå, at døden er indtrådt, når al hjerte-, åndedræts- og hjernefunktion er uigenkaldeligt ophørt, altså fortsat anvendelse af det såkaldte hjertedøds-kriterium,
- 2) at opstille regler for udtagelse af organer til transplantationsformål både fra personer, der skal leve videre, og fra personer, hvor dødsprocessen uigenkaldeligt er indledt, fordi hjernefunktionen uigenkaldeligt er ophørt. For den sidstnævnte gruppe fastsættes der ligeledes regler om udtagelse af organer til videnskabelig brug.

Med lovforslaget ønsker forslagsstillerne at give Folketinget og befolkningen et realistisk alternativ til regeringens lovforslag om indførelse af hjernedøds-kriteriet uden at afvise de tekniske landvindinger på transplantationsområdet.

Set ud fra en medicinsk-klinisk og biologisk synsvinkel er døden en proces. Både ud fra en medicinsk og retlig sammenhæng er der behov for på et tidspunkt at foretage »tværsnit« i denne proces. Spørgsmålet er, hvornår dette »tværsnit« skal lægges. Det er Kristeligt Folkepartis opfattelse, at det skal lægges, når al hjerte-, åndedræts- og hjernefunktion er uigenkaldeligt ophørt.

Det kan i øvrigt oplyses, at forslaget er udarbejdet på baggrund af redegørelsen fra Det Ethiske Råd om døds-kriteriet.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Det er vigtigt, at vi bevarer et døds-kriterium, som er umiddelbart forståeligt for almindelige mennesker, nemlig, at døden er indtrådt, når åndedrættet er ophørt og hjertelyden er stoppet, altså bevarelse af det såkaldte hjertedøds-kriterium.

Til § 2

Kravet om, at foranstaltninger, der har til formål at forlænge dødsprocessen, skal bringes til ophør, efter at det er konstateret, at al hjernefunktion uigenkaldeligt er ophørt, sikrer, at dødsprocessen ikke forlænges unødvendigt. Undtagelsen om, at sådanne foranstaltninger kan fortsætte i maksimalt 48 timer for personer, der er tilmeldt organonorregistret, giver mulighed for at forlænge dødsprocessen i de tilfælde, det er nødvendigt for, at transplantationen kan gennemføres, uden at donor bliver liggende som »reservedels-lager«.

Til § 3

Det er muligt for læger med sikkerhed at konstatere, at al hjernefunktion uigenkaldeligt er ophørt, men det kræver måleudstyr og kan derfor kun ske på et hospital.

Det sker ved undersøgelse af reflekser gennem de nervebaner, der kommer og går direkte fra og til hjernen. Undersøgelsen kan suppleres med røntgenundersøgelse af hjernens blodgennemstrømning, som vil være ophørt, hvis hjernefunktionen er ophørt, samt ved undersøgelse af hjernens elektriske aktivitet (EEG), der ligeledes vil være ophørt. Det er en specialopgave at konstatere, at hjernens funktion uigenkaldeligt er ophørt. For lægmand er mennesket stadig »i live«, om end i respirator; der er pæne farver, varm hud og puls, men ingen reaktion på kontaktforsøg, og pupillerne reagerer ikke på lys. Medicinpåvirkning, kulde og andre årsager til skindød kan udelukkes.

Attesten udstedes af en læge på ansvar af den lægelige chef på den sygehusafdeling, hvor patienten er indlagt.

Til § 4

Om udstedelse af dødsattest henvises til ligsynslovens regler, jf. lov nr. 279 af 26. maj 1976.

Til § 5

Bestemmelsen svarer til den nugældende trans-

plantationslovs § 1. Efter den nugældende lov skal samtykke til transplantation fra en person under 18 år tiltrædes af værgen. I lovforslaget foreslås, at samtykket skal tiltrædes af forældremyndighedens indehaver.

Til § 6

Ifølge denne bestemmelse får de personer, der ønsker at stille deres organer til rådighed for andre eller for videnskabelig brug, mulighed for det. Det sikres, at udtagelse af organer først kan ske, når al hjernefunktion er uigenkaldeligt ophørt.

Til § 7

Stk. 1 svarer til § 6 i transplantationsloven (lov nr. 246 af 9. juni 1967 om udtagelse af menneskeligt væv m.v.). Dog er ordet »og« indsat før sætningen: »som Sundhedsstyrelsen har godkendt dertil« for at præcisere gældende praksis, hvorefter det er lægerne (afdelingens lægechef), der godkendes til at foretage transplantationer, og ikke sygehusene. Der er således alene tale om en sproglig ændring af bestemmelsen.

Stk. 2 og 3 svarer med rent redaktionelle ændringer til transplantationslovens § 7 og § 5, 2. pkt.

Stk. 3 må i overensstemmelse med gældende forskrifter medføre, at i tilfælde, hvor der som udgangspunkt skal foretages retslægeligt ligsyn/retslægelig obduktion, er det en betingelse for at udtage transplantationsmateriale fra en person, at politiet forinden har erklæret sig indforstået hermed. Ved ofre for trafikulykker må transplantationsindgreb dog kunne gennemføres, hvis politiet ikke på eget initiativ har nedlagt forbud herimod, forudsat at betingelserne i øvrigt er opfyldt herfor.

Til § 8

Når et menneske har truffet den beslutning at ville være organdonor, skal samfundet tage beslutningen så alvorligt, at den registreres sådan, at hospitalet i påkommende tilfælde hurtigt kan skaffe sikre oplysninger om personens donorstatus. Hertil kan kun et

centralt edb-register anvendes. Eventuelle afkrydsninger eller påklæbninger på kørekort og lignende bør kun betragtes som en supplerende tilkendegivelse.

Af hensyn til de pårørende bør der i oplysninger om ordningen indgå en opfordring til organdonorer om at underrette deres nærmeste pårørende om beslutningen. For at lette hospitalspersonalets samtale med de pårørende i de tilfælde, hvor transplantation skal finde sted, kan der i registret optages oplysning om, hvilke pårørende der kender beslutningen. Organdonoren har ret til at undlade orientering.

Spørgsmålet om børn som organdonorer rejser store problemer. Forslaget giver forældre mulighed for tilmelding af børn under 15 år. En sådan tilmelding falder automatisk bort, når barnet fylder 15 år. Barnet og forældrene må så i fællesskab afgøre, om tilmeldingen skal fornys. Bestemmelsen er udformet sådan, at 15-18-årige uden at skulle spørge forældrene kan framelde sig.

Personer, der står tilmeldt, når de fylder 18 år, beholder uden videre denne status. Det kan overvejes, om registret med nogle års mellemrum bør minde de registrerede om deres status, herunder hvilke pårørende der er noteret som underrettet.

Til § 9

Det er vigtigt, at befolkningen har et godt kendskab til virkningen og betydningen af organdonorregistret. Derfor er der indsat en bestemmelse om, at sundhedsministeren skal oplyse befolkningen om registret. Denne oplysningsopgave skal varetages i samarbejde med Det Ethiske Råd, som i forvejen har til opgave at informere og skabe debat om etiske emner.

Til § 10

Straffebestemmelsen i § 10, stk. 1, er indsat for at give den størst mulige sikkerhed for, at ingen skal kunne presse en anden til at tilmelde sig organdonorregistret.